

Kuva: Timo Seppäläinen

Oleellinen osa Mikki Kuntun Tannhäuser-lavastusta olivat led-valotaulut.

Savonlinnan Oopperajuhlat 2006

Richard Wagner: Tannhäuser

Kolminäytöksinen ooppera

Säveltäjän libretto.

Sävelletty 1841-45.

Kantaesitys säveltäjän johdolla Dresdenissä 19.10.1845.

Musiikin johto: Leif Segerstam

Ohjaus: Juha Hemánus

Lavastus: Mikki Kuntu

(Hannu Väisäsen lavastuksen pohjalta)

Puvut: Hannu Väisänen

Valaistuksen ja ledscreenien

suunnittelu: Mikki Kuntu

Kuoron valmennus: Kyösti Haatanen

Naamiointin suunnittelu:

Marjo Riihimäki

Ohjaajan assistentti: Anna Kelo

Harjoituspianisti: Hans-Otto Ehrström

Tuotanto: Jorma

Kervinen, Ilkka

Paloniemi, Merja

Thil

Tuotanto-

päällikkö: Jukka

Pohjolainen

Savonlinnan

Oopperajuhla-

kuoro

Savonlinnan

Oopperajuhla-

orkesteri

Henkilöt:

Tannhäuser: Raimo Sirkkiä

Venus / Elisabeth: Cynthia Makris

Wolfram von Eschenbach: Tommi Hakala

Hermann: Ain Anger

Biterolf: Esa Ruuttunen

Walther von der Vogelweide:

Juha Riihimäki

Heinrich der Schreiber:

Aki Alamikkotervo

Reinmar von Zweter: Jorma Kulmala

Nuori paimen: Ilona Jokinen

Tanssijat: Nina Hyvärinen, Aapo Siikala

Paashit: Nuorisokuoro Linnanheidot

Usein kuulee sanottavan, että Wagneresitysten kulta-aika oli 1950-luvulla, ja nykyesitykset eivät pääse lähellekään tuon aikakauden tasoa. Bayreuthin 50-luvun äänitteitä kuunnellessa olen itsekin usein ollut tätä mieltä. *Tannhäuserin* kohdalla tilanne näyttää olevan päinvastainen. Muutaman viime vuoden aikana radioidut Mark Elderin, Christian Thielemannin ja Ulf Schirmerin johtamat esitykset ovat kaikessa dramatiikassaan kuulostaneet minun korvissani paremmilta kuin juuri mikään tämän oopperan klassikkolevytykset. Erityisesti toinen näytös, jonka monia osia usein pidetään hieman tylsinä, nousee näissä esi-

tyksissä todelliseen kukoistukseen.

Savonlinnassa *Tannhäuserin* kapellimestari oli Leif Segerstam, joka on yksi aikamme suurimmista Wagner-kapellimestareista. Elderin, Thielemannin ja Schirmerin tapaan hän johti dramaattisen ja vaikuttavan esityksen, jossa kiinnostus tuntui hetkeksi herpaantuvan vain toisen näytöksen lopun ensembleissä. Aiemmin toisessa näytöksessä kuultu "Vieraiden saapuminen Wartburgiin" oli yksi esityksen kohokohdista. Vaikka taputtamista kesken Wagneresityksen pidettäisiin kuinka sopimattomana, tässä kohdassa siltä ei yksinkertaisesti voitu välttyä.

Wagner teki *Tannhäuserista* useita versioita ja olisi mahdollisesti muokannut sitä vielä kerran, jos olisi elänyt pidempään. Hänen kuolemansa jälkeen eri versioita on usein yhdistelty parhaan kokonaisuuden aikaansaamiseksi. Savonlinnassa esitettiin ns. Pariisin-versio, johon oli lisätty Wagnerin siitä poistama Walther von der Vogelweiden laulu. Tämä on mielestäni kaikista eri versioista paras mahdollinen vaihtoehto. Waltherin laulu on ehkä melko huomaamaton pikkukappale, mutta silti liian hyvä poisjätettäväksi. Pariisin-versioon taas Wagner teki upean – vaikkakin näyttämöllisesti hankalan – laajennetun Venus-

Teksti:
Robert Storm

vuorikohtauksen sekä lisäsi toiseen ja kolmanteen näytökseen pari kiinnostavaa yksityiskohtaa.

Tannhäuserin libretto tuntuu kestäneen aikaa jonkin verran huonommin kuin muut Wagnerin libretot. Jotkut kohdat tuntuvat oudoilta. Väliajalla huomasin, että jotkut katsojat, jotka eivät tunteneet tarinaa, odottivat kolmannen näytöksen tapahtuvan Roomassa – loppuahan toinen näytös sanoihin “Nach Rom!”. Erityisesti, jos taustalla olevia keskiaikaisia tarinoita ei tunne, saattaa juoni tuntua tekopyhältä ja vähän hölmöltäkin. Tämä ooppera onkin ehkä perinteisestä poikkeavien ohjausten tarpeessa. Niistä videolta näkemäni **David Aldenin** ja **Götz Friedrichin** toteutukset ovat onnistuneet hienosti. **Juha Hemánuksen** *Tannhäuser*-ohjausta esitettiin Savonlinnassa 1990-luvulla, ja se sai melko kielteistä kritiikkiä. En nähnyt näitä esityksiä, mutta nyt näkemässäni esityksessä lavastaja ja valosuunnittelija **Mikki Kunttu** oli ilmeisesti pannut näyttämökuvat kokonaan uusiksi. Lavalla näkemästäni en tunnistanut juuri mitään aiempien vuosien esityksistä kirjoitetusta. Tällaisena näyttämötoteutus oli täysin toimiva, vaikka ohjaus ei yhtä suuria tunteita onnistunutkaan herättämään kuin mainitsemani Aldenin ja Friedrichin näyttämötoteutukset. Tärkeä osa lavastuksessa olivat led-valotaulut, joissa näkyvät kuvat vaihtelivat. Välillä taulut muistuttivat seinävaatteita, välillä esimerkiksi tähtitaivasta. Venusvuorikohtauksessa nähtiin kuva käden venusvuoresta. Kuvat ja niiden vaihtumiset oli toteutettu hillitysti ja kauniisti. Kuntun lavastuksessa ja valaistuksessa käyttämät värisävytkin miellyttivät silmää.

Venusvuorikohtauksen baletissa käytettiin vain kahta tanssijaa. Heidän tanssinsa näytti kauniilta, mutta olisin ehkä kaivannut kohtaukseen lisää tanssijoita. Tanssijoiden ilmestyminen toiseen ja kolmanteen näytökseen oli erittäin tehokasta.

Maailman vaikeimmista oopperaroleista puhuttaessa *Tannhäuser* mainitaan usein Tristanin ja Siegfriedin rinnalla. *Tannhäuser* joutuu olemaan lavalla lähes koko oopperan ajan ja äänensäkin suuren osan siitä. Musiikki ei mene a:ta korkeammalle, mutta liikkuu suureksi osaksi hyvin hankalalla alueella. Kaiken lisäksi rooli muuttuu oopperan aikana melko lyirisestä tenorista täydeksi sankaritenoriksi. Tavallaan sitä laulamaan siis tarvittaisiin kaksi tai kolme laulajaa. Roolin voisi kuvitella sopivan italialaistyyppiselle dramaattiselle tenorille. Harmi, että **Mario del Monaco** ei ole levyttänyt sitä. Myös **Raimo Sirkkiä** on Suomessa usein pidetty nimenomaan italialaistyyppisenä tenorina, vaikka hänen ohjelmistoonsa kuuluvat lähes kaikki Wagnerin tenoriroolit. Pientä väsymistä lukuunottamatta hän suoriutui roolistaan kunnialla. Lavaolemuksessa olisi voinut olla enemmän ryhdikkyyttä.

Elisabethin ja Venuksen roolit oli tässä

Kuva: Mikki Kunttu

Venusvuoren baletti näytti kauniilta. Tanssijoina Nina Hyvärinen ja Aapo Siikala.

toteutuksessa annettu samalle laulajalle. Tämä ei ole uusi keksintö. Götz Friedrichin ohjaamassa videossa **Gwyneth Jones** esittää molemmat roolit. Myös **Birgit Nilsson** teki silloin tällöin näin. Idea ei ole mielestäni ollenkaan huono ottaen huomioon tietyt rinnastukset, joita Wagner tekee näiden henkilöahahmojen välillä. Yhdessä Savonlinnan esityksen kiinnostavimmista kohtauksista *Tannhäuser* näyttää hetken ajan luulevan Elisabethia Venukseksi. Joissakin esityksissä Venuksena ja Elisabethina esiintyi **Kirsi Tiihonen**. Minun näkemässäni esityksessä roolit lauloi **Cynthia Makris**. Hän onnistui tekemään roolien välille selvän eron. Ellen olisi tiennyt, olisin saattanut luulla, että rooleja esitti kaksi eri laulajaa. Voikin ehkä jo kysyä, että jos rooleja halutaan rinnastaa toisiinsa, pitäisikö niiden muistuttaa enemmän toisiaan. Makris ei varsinaisesti ole Wagner-laulaja, mutta suoriutui molemmista rooleista hienosti. Vain Elisabethin tervehdyksessä hänen voimakas vibratonsa tuntui hieman häiritsevältä.

Wolfram von Eschenbachina oli mahdollista kuulla kahta eri sukupolviin kuu-

luvaa baritonia, Suomen Wagner-seuran kunniajäsenä **Jorma Hynnistä** ja vuoden 2000 stipendiaattia **Tommi Hakalaa**. Minun näkemässäni esityksessä roolin lauloi Hakala, joka aplodeista päätellen nousi yleisön suosikiksi. Hän lauloi Wolframin komeasti; itse olisin joissakin kohdissa kaivannut vähän lisää herkkyyttä.

Toinen yleisön suosikki oli maakreivi Hermannina esiintynyt virolaisbasso **Ain Anger**. Hänellä on erittäin komean kuuloinen bassoääni, ja hän onkin esiintynyt tärkeissä rooleissa mm. Wienin valtionoopperassa.

Biterolf kuuluu pikkurooleihin, jotka jostain syystä hyvin usein annetaan kuuluisalle laulajatähdelle. Näin oli tälläkin kertaa, sillä roolin lauloi **Esa Ruuttunen**. Hänen äänensä oli hyvässä kunnossa, eikä hän sortunut samanlaiseen liioitteluun kuin monet muut tätä roolia esittäneet tähtilaulajat yrittäessään roolin koosta huolimatta erottua joukosta.

Kokonaisuudessaan Hemánuksen, Kuntun ja Segerstamin *Tannhäuser* oli upea kokemus. Toivottavasti sitä esitetään Savonlinnassa tulevinakin vuosina.

Kuva: Timo Seppäläinen

Jukka Linkola: Hui kauhistus

Vuonna 2004 Savonlinnan oopperajuhlilla sai kantaesityksensä **Jaakko Kuusiston** säveltämä ja **Mauri Kunnaksen** kirjaan perustuva koko perheen ooppera *Koirien Kalevala*. Tänä vuonna oli vuorossa toinen Kunnas-kantaesitys, **Jukka Linkolan** säveltämä *Hui kauhistus*. Oopperan libreton on kirjoittanut **Sami Parkkinen**. Mörköä esittävä **Toni Wahlström** on näyttelijä, muut esiintyjät oopperalaulajia. Linkola itse johti esityksen.

Georges Bizet: Carmen

Kesän 2006 uutuusproduktio Savonlinnan oopperajuhlilla oli **Marianne Mörckin** ohjaama ja **Anu Talin** johtama **Georges Bizet'n Carmen**. Omien sanojensa mukaan Mörck halusi kuvata Carmenin vapauttaan puolustavana naisena, johon yhteiskunta on lyönyt parian leiman. Pääosien esittäjät olivat suurimmaksi osaksi ulkomaalaisia, pienemmissä rooleissa esiintyi suomalaislaulajia. Nimiosassa vuorottelivat **Irina Mishura** ja **Malgorzata Walewska**, Don Joséna **Jean-Pierre Furlan** ja **Roman Muravitsky**, Micaélana **Olga Mykytenko** ja **Serena Farnocchia** sekä Escamillona **Burak Bilgili** ja **Tuomas Pursio**. Tätä ehkä maailman suosituinta oopperaa on aiemmin esitetty Savonlinnassa vierailuesityksinä. Esittäjinä olivat vuonna 1987 Tallinnan Estonia-teatteri ja seuraavana vuonna Kiinan Keskusooppera.

Kuva: Timo Seppäläinen

Kuva: Timo Seppäläinen

Wolfgang Amadeus Mozart: Taikahuilu

August Everdingin Taikahuilu-ohjausta on esitetty Savonlinnassa vuodesta 1973 alkaen. Esiintyjinä on näinä vuosina ollut monia suomalaisia laulajasuuruuksia. Pelkästään Ensimmäisen haarniskoidun miehen pienen roolin esittäjien joukosta löytyy sellaisia nimiä kuin **Pekka Nuotio**, **Matti Kastu**, **Seppo Ruohonen**, **Heikki Siukola**, **Raimo Sirkkiä**, Suomen Wagner-seuran kunniajäsenen **Pentti Perksalo** ja vuoden 1997 stipendiaattimme **Jyrki Anttila**. Tällä kertaa tätä roolia esitti **Juuso Hemminki**. Papagenon roolin lauloi **Gabriel Suovanen**, Papagenan **Marion Melnik** ja Yön kuningattaren **Anna-Kristiina Kaappola**. Taminona vuorottelivat **Tuomas Katajala** ja Suomen Wagner-seuran stipendiaatti **Petrus Schroderus**, Paminana **Sofia Kallio** ja **Ida Wallén** sekä Sarastrona **Jaakko Ryhänen** ja **Johann Tilli**. Schroderuksella ja Tillillä oli Oopperajuhlilla myös omat konsertit. Kaappola puolestaan esiintyi konsertissa, jossa hän lauloi **Markus Niemisen** kanssa **Hugo Wolfin Italialaisen laulukirjan**. Myös Monostatoksen ja toisen naisen esittäjät, aviopari **Petri Bäckström** ja **Essi Luttinen**, pitivät yhteiskonsertin.

Aulis Sallinen: Ratsumies

Ratsumies sai kantaesityksensä Savonlinnan oopperajuhlilla vuonna 1975 ja palasi viime vuonna ohjelmistoon uutena ohjauksena. Pääosissa esiintyi tänäkin vuonna kolme Suomen Wagner-seuran stipendiaattia: **Juha Uusitalo**, **Johanna Rusanen** ja **Jyrki Anttila**. Ainoa muutos viime vuoden esittäjistöön oli **Jouni Kokora** Ratsutilallisen roolissa.

Kuva: Timo Seppäläinen

Kuva: Timo Seppäläinen

Tarja Turusen ja Raimo Sirkiän konsertti

Entinen Nightwishin laulusolisti **Tarja Turunen** ja Savonlinnan oopperajuhlien taiteellinen johtaja **Raimo Sirkiä** pitivät oopperajuhlilla yhteiskonsertin. Ohjelmassa oli oopperaa, rockia, musikaalia ja tietysti Nightwishä. Yllättävin valinta oli **Riku Niemen** johtaman Kuopion kaupunginorkesterin soittama sovitus Bomfunk MC's -yhtyeen laulusta *Freestyler*.

Kuva: Timo Seppäläinen

Timo Mustakallio -laulukilpailu

Timo Mustakallio -laulukilpailun voitti tällä kertaa tenori **Mika Nisula**. Toisen palkinnon sai mezzosopraano **Tiina-Maija Hirvilampi**, Suomen kulttuurirahaston Eero Rantalan apurahan bassobaritoni **Jussi Merikanto** ja 1000 euron tunnustuspalkinnon tenori **Marko Nuutinen**. Muut finalistit olivat **Rolf Broman**, **Melis Jaatinen**, **Laura Jokipii**, **Tiina Lönnmark** ja **Riku Pelo**.

Teatro Comunale di Bolognan vierailu

Teatro Comunale di Bologna on ensimmäinen Savonlinnan oopperajuhlilla vieraillut italialainen oopperatalo. Se on **Wagnerin** kannalta Italian huomattavimpia oopperataloja. *Lentävä hollantilainen*, *Tamhäuser*, *Lohengrin*, *Tristan ja Isolde* ja *Parsifal* saivat siellä Italian ensi-iltansa. Savonlinnan-vierailullaan Teatro Comunale di Bologna esitti italialaisten säveltäjien 1840-luvun tuotantoa.

Kuva: Timo Seppäläinen

Giuseppe Verdi: Nabucco

Nabucco oli **Verdin** kolmas ooppera ja hänen läpimurtoteoksensa. Sen kolmannessa näytöksessä kuultava Heprealaisten orjien kuoro on noussut Italian epäviralliseksi kansallislauluksi. Savonlinna tuodussa esityksessä huomasi Bolognan oopperan kansainvälisyyden: oopperan oli ohjannut japanilainen **Yoshi Oida** ja nimiosan lauloi huomattavaa mainetta saanut chicagolaisbaritoni **Mark Rucker**. Mukana oli toki italialaisiakin taiteilijoita. Esityksen johti **Massimo Zanetti**.

Kuva: Primo Ghani

Gaetano Donizetti: Rykmentin tytär

Rykmentin tytär on *Lemmenjuoman* jälkeen **Donizettin** tunnetuin koominen ooppera. Bolognan ooppera esitti sen alkukielellä, ranskaksi. Oopperan kuuluisin aaria on "Ah, mes amis, quel gour de fête", jossa tenori joutuu laulamaan yhdeksän korkeaa c:tä. Tämän aarian lauloi Savonlinnassa amerikkalainen **Bruce Sledge**. Nimiosassa, Mariena, esiintyi **Laura Giordano**, joka on vain 27 vuoden iästään huolimatta esiintynyt oopperalavoilla jo yli kymmenen vuoden ajan.